

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING FÖR TRÄDGÅRDSODLARE.

N° 7.

Juli 1868.

7:de årg.

Af denna tidning, som uteslutande sysselsätter sig med till trädgårdsodlingen hörande ämnen och i hvilken Svenska trädgårdsföreningen, Stockholms gartnersällskap och Upsala trädgårdsällskap offentliggöra sina förhandlingar, utkommer ett nummer i hvarje månad. — Prenumerationspriset är för helt år, såväl å postkontoren och i bokhandeln, som hos redaktionen, Trä riksdaler riksmünt. — Bref adresseras till Redaktionen af Tidning för trädgårdsodlare, Stockholm & Experimentalfältet.

Om nyholländska akasier.

Af G. L—n.

De nyholländska akasierna växa merendels på för sol och starka vindar utsatta ställen och i en mager, ofta mycket sten-, sand- eller kalkblandad jord. De uppträda nästan alltid förenade i större eller mindre antal; stundom bilda de ganska vidlyftiga skogar, hvilka af resande omtalas för den egendomliga skugga, som, med anledning af phyllodiernas ställning, i dem är rådande, och som föga eller intet är i stånd att vederqvicka den uttröttade vandraren*). Akasiernas ståtliga växtsätt, prydliga blad eller phyllodier, samt deras talrika, vackra och ofta väl-luktande blommor, hafva gjort dem till de flesta blomsterodlares synnerliga favoriter, och det gifves väl knappast ett växthus, vare sig det är stort eller litet, som ej innesluter en eller flere representanter af detta lika vackra som intressanta slägte.

Enär akasierna gå på djupet med sina rötter, är det nödvändigt att de kärl, hvaruti de planteras, äro mer djupa än vida. Dessa kärl, vare sig de bestå af små lerkrukor eller stora träbaljor, böra alltid förses med god drainering, på det allt öfverflödigt vatten genast må kunna afriinna. Har man tillgång på god, humusrik ljungjord, som af naturen är sandblandad, så växa de häruti allrabäst, men i brist på sådan kan väl förmltnad löfjord, blandad med $\frac{1}{3}$ strid flodsand, användas. Omplanteringen företages helst om våren, efterhand som exemplaren slutat blomma, och vid densamma iakttagas man, att exemplaren ej få större kärl än som nätt och jemnt behöfves, samt att rötterna ej blifva för mycket skadade. På försommaren, sedan nattfrosterna upphört, utflyttas alla akasier i trädgården och uppställas på en plats, som erbjuder skydd såväl för den starkaste middagssolen som för kalla och häftiga vindar; ty fastän akasierna i sitt vilda tillstånd mycket väl tåla, ja, till och med tycka om det ena såväl som det andra, är så ej mera fallet sedan de blifvit uppdragna och odlade i växthus. För- och eftermiddagssolen

måste de deremot komma i fullt åtnjutande utaf, så att deras unga skott kunna mogna och blomknoppar bilda sig. Om vintern fordra alla nyholländska akasier en ljus och torr plats, sparsam vattning och låg temperatur; + 3—5° Cels. är för de allrafesta arterna alldeles tillräckligt.

Alla arterna fortplantas lättast och säkrast genom frö, hvilket de större fröhandelsfirmorna hvarje år förskrifva och erhålla friskt från hemlandet. Visserligen låta några arter, t. ex. *A. alata*, *armata*, *paradoxa* m. fl., äfven fortplanta sig genom sticklingar, men denna method går långsamt och osäkert och bör derföre af vanliga blomsterodlare ej begagnas oftare än då man är i saknad af grobart frö. Sedan fröet blifvit något gammalt gror det långsamt och på olika tider; några frökorn uppkomma efter 8 å 14 dagars förlopp, hvaremot andra kunna ligga i månader, ja till och med år innan de börja gro. För att påskynda groningen brukar man att, kort före såningen, lägga frökornen i tunna linneklutar, hvilka neddoppas och hållas ett ögonblick i 80 å 90 graders varmt vatten. Fröet får derefter torka i kluten, hvarefter det utsås i med sandblandad jord fyllda krukor och betäckes $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ tum högt med jord, allt efter frökornens storlek. Sedan vattnas krukor och ställas i en varm drifbänk eller på något annat 15 å 20 grader varmt ställe. Genast efter det plantorna äro uppkomna böra de omplanteras hvar för sig i små krukor, hållas under glas till dess de hafva stadgat sig, vattnas försigtigt och beskuggas mot starkt solsken.

I europeiska trädgårdar odlas för närvarande närmare 200 arter, af hvilka vi för vanliga växthus och boningsrum vilja utvälja följande:

Acacia alata, 10 fot hög, hela växten har ett egendomligt utseende, blommor tacksamt och rekommenderas för boningsrum; *A. armata*, 5 å 8 fot hög och en af de tacksammaste sorter, blommorna gula i talrika runda hufvud; *A. celsatrifolia*, 6 å 8 fot hög, prydligt och rikt blommande art; *A. dealbata*, 15 å 20 fot och deröfver hög, utmärkt vacker med fina, parbladiga blad och svafvelgula, i rika klasar sittande blommor; *A. decurrens*, liknar föregående; *A. dentifera*, 6 å 8 fot hög med långa, praktfulla blomklasor; *A. Drummondii*, 5 å 6 fot hög, med små blad; blom-

*) Största delen af de på Nya Holland förekommande akasier förlora sina blad redan första eller andra året efter deras uppkomst af fröet och återfå dem sedan aldrig. De äro således i total saknad af blad, men hafva i dess ställe ovanligt utbildade bladstjekar, hvilka se ut som blad och sannolikt äfven göra tjänst som sådana. Dessa utbildade bladstjekar kallas phyllodier. Några arter hafva dock fullständiga blad, såsom *A. Lopanta*, *dealbata* m. fl.

morna i $1\frac{1}{2}$ tum långa, cylinderformiga ax, svavelgula; kan med fördel odlas i boningsrum; *A. floribunda*, 10 à 15 fot hög, med elegant hängande grenar och talrika, ljusgula blommor, vacker till bukettgrönt; *A. hastulata*, 3 à 6 fot hög, med talrika, vackra och välluktande blommor; *A. linearis*, 5 à 7 fot hög, mycket prydlig och passande för boningsrum; *A. lineata*, 5 à 8 fot hög med mörkgula blommor; *A. longifolia*, 15 à 20 fot hög, snabbväxande och tacksamt blommande, är en af de hos oss allmänast förekommande arter; *A. lophantha*, allmänt odlad och omtyckt för sina vackra blad; *A. lunata*, utmärkt vacker, men något ömtålig, hvarföre den om vintern måste hafva en god plats och vattnas med synnerlig omsorg; *A. nigricans*, 6 à 8 fot hög med parbladiga blad och blommorna i

ytterst talrika, små, runda hufvud; *A. pubescens*, 6 à 10 fot högt träd, med parbladiga blad och klotrunda, i långa, prydliga klasar sittande gula blomhufvud; *A. pulchella*, en 3 à 4 fot hög, något taggig buske, med fint löfverk och talrika, små, gula blomhufvud; *A. spectabilis*, 8 à 10 fot hög och en af de utmärktaste arter, bladen parbladiga; blommorna i långa, präktiga klasar, citrongula; *A. suaveolens*, 4 à 6 fot hög, välluktande; *A. verniciflua*, 4 à 6 fot hög med gula, välluktande blommor, samt *A. verticillata*, 15 à 20 fot hög med fina, barrlika phyllodier och talrika, gula blommor. Alla här uppräknade arter blomma tidigt på våren, vid hvilken tid de med stor fördel kunna användas i större eller mindre buketter.

Växtodlingen i Norrbotten.

(Slut från nr 6.)

Förteckning på de kulturväxter, som odlats eller odlas i Qvickjock.

Korn, det enda spannmålsslag, som här egentligen odlas, sås så tidigt som möjligt eller så snart åkrarne blifvit bara och i det närmaste kälfriga, hvilket vanligen inträffar mellan den 18 och 30 maj, men stundom ock först i början af juni. Skördetiden varierar, i förhållande till säningstiden och sommarens beskaffenhet, emellan medlet af augusti och början af september. I medelgoda år är afkastningen relativt till utsädet = 4:1 och i goda år = 6:1.

Råg har sällan och högst obetydligt odlats. Dess säningstid har varit slutet af juli och skördetid året derpå i medlet af september. I goda år eller när den hunnit mogna och skördas innan den skadats af frost, har afkastningen varit = 8:1.

Med odling af **hvet**e gjorde underteknad försök sommaren 1861, då två kappar af nämnde sädeslag såddes den 1 juni. Deraf erhöles den 1 september fullmatad, ehuru ännu icke fullmogna skörd, som afkastade 8 kappar. Det torde dock böra anmärkas att denna sommar var en ibland de vackraste häruppe. Försök med odling

af hvet

gjordes äfven sommaren 1862, men misslyckades då totalt, i följd af uthållande kalla nordliga vindar under för-sommaren.

Potatis odlas här vanligen med mycken fördel. Dess sättningstid är början af juni och skördetid början af september; afkastning i förhållande till utsädet = 8 à 12: 1.

Rofvor gifva ymnig afkastning; **kålrötter** mindre och skadas dessutom ofta af mask. Båda slagen sås och skördas samtidigt med potatis eller något senare.

Tidigast i början och senast inemot medlet af juni sås eller sättas följande kryddgårdsalter som odlas med mer och mindre framgång, allt efter sommarens beskaffenhet: **Morötter**, **Palsternackor**, **Rödbetor**, **Rättikor** (skadas vanligen af mask), **Rädisor**, **Schalottenlök**, **Rödlök**, **Spenat**, **Salat**, **Dill**, **Persilja**, **Sprit-** och **Sockerärter**.

Med odling af **Välska böner** har stundom gjorts försök, men utan framgång. Skidfrukter i allmänhet hinna här sällan mogna till fröbart utsäde.

Qvickjock den 21 maj 1867.

J. Læstadius.

Trädgårdsodling i den höga norden.

Försök till svar å frågan 13.

Uti innevarande års första nummer af Tidning för Trädgårdsodlare finnes intagen en fråga rörande trädgårdsodlingen i höga norden; insändaren gör några korta reflexioner öfver växtodlingens möjlighet i nord

och frågar: »huru borde man lämpligast tillvägagå för att få trädgårdsodling allmänt införd i våra norrländska provinser?»

det; dock, den är framställd i vårt intresse, rör särskildt oss nordboer, vår ort och våra förhållanden. Vi nordboer äro derföre ock närmast pligtige att, hvad vi det kunna, bidra till dess utredning och lösning. Jag har derföre känt mig uppfordrad, enär sannolikt ingen annan här bryr sig om att göra det, att försöka i någon mån belysa vissa nordens förhållanden, som med denna fråga nära sammanhänga, samt att slutligen framställa ett försök till svar på densamma.

Vi nordboer anse oss oftast, liksom ock det öfriga landet gör, stå utanför alla hortikulturfrågor. — Väckes någon fråga uti hortikulturens intresse, tycker hvar man, och äfven vi nordboer sjelfve, att det föga eller platt intet rör oss; göres i detta intresse nya upptäckter, nya rön, menar man att de komma nordbon intet vid. — »Trädgårdsodling invid polcirkeln är en fantasi, en galenskap, ett nonsens;» sådan är allmänna tonen ej blott hos andra, utan äfven till större delen hos oss nordboer sjelfve, och dock talar ofta naturen sjelf, som framdeles skall visas, ett helt annat språk. Franvisar nordens producter af sådan odling — talande facta — då räknas dessa som underliga kuriositeter, men få äro de som anse dem såsom prof på en odling, hvilken, om den ock blott som ett undantag finnes, dock skulle kunna åstadkommas och borde allmänt finnas. Man är å ena sidan för liknöjd att försöka och — om man försöker — för otålig att invänta resultaterna, samt å andra sidan för okunnig om vårt klimats egendomligheter och dessas inverkan på växtligheten eller för långt borta för att se och bedöma sjelf. Man försöker att tvinga naturen efter sina tycken och hugskott, i stället för att lämpa sina åtgärder efter och låta leda sig af den; men när naturen icke låter tvinga sig och de hufvudlösa försöken felslå, då måste dock den och klimatet bära skulden.

En af mina vänner i Piteå berättade mig en gång, att han gjort försök med popplar och några andra införskrifna växter; han yttrade med fullkomligaste tvärsäkerhet, att samtliga voro olämpliga för klimatet och platt icke tålde vår vinter, samt att det icke vore värdt hitförskrifva några växter från södern. Man hade försäkrat honom att de växter han på hösten hemförde skulle vara hårdigaste slag och dock fördrögo de icke första vintren, oaktadt de blifvit jordslagna (för att på våren planteras) i noggrannaste öfverensstämmelse med af »Trädgårdsdirektören» gifna muntliga föreskrifter. På våren voro stammarne friska och slog ut blad, men alldenstund rötterna »frusit förderfvade» kunde växterna ej lefva. — Förhållandet var emellertid följande: personen i fråga, hemkommande så sent på hösten att vintren här börjat inträda, medförde från Stockholm ett parti unga träd och buskar. Han hade af den som levererat dem emottagit noggranna föreskrifter angående växternas jordslagning och hade också noggrant följt de gifna föreskrifterna; men som leverantören naturligtvis icke ansett sig behöfva föreskrifva att den moss, halm och bastmattor, som voro ganska väl kringlindade rötterna, skulle borttagas och växtpacken delas, så ansågs det höra till saken att hvad som var kringlindadt rötterna skulle bibehållas för att skydda dessa för den nordiska vintern, och packen öppnades icke, utan jordslogs som den var med emballage och allt. Följden kan man lätt tänka sig; emellertid hette

det: »det var dock underligt att rötterna skulle så totalt bortfrysas i jorden, oaktadt de voro så utmärkt väl ombonade med både moss, halm och bastmattor.» År 1866 i början af våren vistades jag någon tid i Östersund; dit kom en packe äpple-, körsbärs- och päronträd (förstås alla högstammiga!!); dessa träd hade afsändts med ångbåt från Stockholm till Sundsvall; då våren på afsändningsorten var långt framskriden när sjöfarten öppnades på Sundsvall, hade redan börjat utveckla blad; komne till Sundsvall lågo de der magasinerade 15 dagar, transporterades sedan i torra vårluften utan vattningar eller öfversprutningar 19 mils landväg och kommo fram till bestämmelseorten några dagar fram i Juni. Hurudana de nu voro låter lätt föreställa sig. Man ville naturligtvis ändock plantera dem och hade gjort det, om jag icke särskildt bedt att man skulle låta bli, på det icke här åter klimatet skulle blifva syndabock. Jag kunde anföra otaliga exempel, men dessa tvänne torde vara mer än nog; jag har emellertid ansett mig böra framlägga dem såsom i viss mån belysande förhållandena. Här dömer man alltför gerna efter misslyckade försök, hvilkas misslyckande dock oftast berott på hufvudlöshet vid deras anställande (så vill åtminstone norrbottningen, om han får råda sig sjelf, vid hvarje plantering bädda ett lager oftast alldeles färsk nötspillning närmast kring rötterna) eller på inträffade missgynnande förhållanden och särskilda olyckliga omständigheter; och om ett planteringsförsök på bottenhur grund misslyckas, när för öfrigt allt skett i sin ordning, då är »ovilkorligen klimatet skulden». Så här. — I sydligare landsdelar dömer man gerna efter förhållandena hos sig, frågar sig: Huru skulle det gå med vår kål, våra gurkor, våra engelska krusbär m. m., om snö täckte vår jord i 7 å 8 månader, om frost hölle den bunden 8 å 9 månader eller om, som stundom är fallet på vissa ställen *) i högsta nordens, jorden på djupet vore frusen hela året om, eller om man ännu med häst och släde kunde köra öfver fjärdarne långt fram i Juni **)? Man svarar sig: »på tok naturligtvis» och lika naturligt drager man qvickt deraf slutsatsen: »alltså måste det gå på tok der»; man är nöjd med sitt logiska resonemang och sin slutsats och tänker ej vidare på saken. Saken är dock värd att tänka på och kan

*) Man har vid gräfningar endast 4 mil från kusten förliden vår påträffat 3 särskilda källager, skilda genom mellanliggande ofrusen jord. Detta bevisar att 1865 års sommar icke varit mäktig på detta ställe upptina kälren, som bildats 1864-65 år vinter, samt att 1866 års sommar icke kunnat upptina ens det mindre djupt trängda källagret af 1865-66 års vinter; det tredje och sista källagret var det som bildats af sista eller 1866-67 års vinter — detta var högst obetydligt. På detta ställe fordrades blott dikning för att afleda höstvattnet — och kälran skulle aldrig tränga så djupt.

**) Sistolide vår stod jag och några andra personer morgonen den 10:de Juni på Strömbroen invid Piteå och åsågo huru några fiskare, inalles 5 personer, gående bredvid släden, körde öfver »Norra tjärden» från Fårön och Nötön till Normalmsbryggan vid staden.

ses från många sidor, ja den är värd att tänka mycket på, samt äfven att tala mycket om. Jag har önskat detta ämne diskuteradt och beaktadt här, men känner mig dubbelt glad öfver att man i Södern tänker på oss i detta afseende, och att man der visar värma för denna gren af nordens väl. Man känner sig både förbunden och tacksam emot »trädgårdsvännen» som velat väcka till lif en diskussion om hvad som bör göras för hortikulturen i ett land, angående hvilket thyvärr allt för många döma, att det är föga värdt tala om det landet der säden ej mognar, der den utbildade potatisen tages skadad upp ur den frusna jorden, der snön fannsdjup täcker marken och der man oftast mer än halfva året nyttjar hafvets fjärdar till landsvägar. — Må man derföre tillgifva mig att jag, fastän jag icke kan det som jag vill eller så som frågans vikt och omfattning kräfvär, bjuder till att bidraga till vidlifhållandet af denna för Norden högst viktiga fråga.

Må det ock tillåtas mig dela frågan i följande tvänne och försöka besvara hvardera särskildt.

1:o Är någon verklig och lönande trädgårdsskötsel i Norrbotten *) möjlig?

2:o Hvad bör göras för att uppbibringa trädgårdsskötseln i Norrbotten så, att den blir hvad den bör: en källa till välsignelse, trefnad och välstånd?

På första frågan kan jag utan betänkande svara: »ja», fullt viss att detta svar är rätt; men då säkerligen ingen är nöjd med detta korta svar, så vill jag anföra några facta; sådana tala ju, och deras tal kan ej disputeras. Dock må först anmärkas att hvad här talas om Norrbotten gällor, med få undantag, uteslutande norrbottniska kustlandet till vid pass 8 å 10 mil från kusten; visserligen finnas äfven derofvan ställen, som äro af läge och jordmån så gynnade, att de äro väl värda odla med både säd och köksväxter. Så har t. ex. äfven under ett så ogynnsamt år, som det sistförflutna, korn mognat vid Qvickjocks kyrka 960 fot öfver hafvet, och vid det några mil öster derom belägna Björkholm, 935 fot öfver hafvet, har aldrig i mannaminne säden frusit bort; dock, sådana ställen skola sökas och ofvan landets nedersta terrass torde nog trädgårdssodlingen få inskränka sig till potatis, kålrötter, rädisor, möjligen höstsädda morötter och palsternackor, spenat samt der hemma växande syror och dylikt. Dessa öfre bygder äro också ännu så glest befolkade och detta till så stort antal med nomader, att man kan ega full rätt tala om kustlandet såsom det egentliga Norrbotten, enär det folkantal, som bebor de öfre bygderna, utgör en försvinnande litenhet vid sidan af det tal, som bebor kustlandet.

*) Jag håller mig till Norrbotten särskildt af två skäl, 1:o emedan detta är den nordligast belägna provinzen, hvar-est alltså ytterligheterna af norrländska klimatförhållandena finnas, hvadan äfven det som kan bevisas utförbart der måste sjelfskrifvet anses såsom utförbart i det sydligare Norrland; 2:o emedan jag bättre känner denna än någon annan del af Norrland.

Förr än potatis kom i bruk här, var odling af kålrötter allmän i Norrbotten, och denna odling bedrefs med god ekonomisk fördel; bonden åt sjelf roten och gaf blasten åt sin boskap — bägge mädde väl häraf. — Ännu, då jag nedskrifver detta, berättar man mig: »Jag minnes väl huru i mina pojkar bönderna, särdeles från Svensbyn och Långnäs och närliggande bygder, kommo hit till staden med hela båtlaster kålrötter till försäljning och huru vi pojkar höllo oss framme och tiggde en läckerbit» — detta af en gammal aktningvärd Piteåbo. — Man vill väl nu tro att norrbottningen funnit potatis gifva större näring eller i något afseende vara som födämne bättre än kålroten, efter dennas odling ej kunnat bibehålla sig bredvid potatisodlingen; så är dock icke förhållandet. Hvarje bonde skall kunna berätta eder att kålroten ger både säker och rik skörd, och att han mer än gerna skulle vilja låta denna dela platsen med potäterna; men han vågar det icke, ty han riskerar, om han i dessa tider så gör, att få hela sin skörd förstörd — icke af frost och köld, utan af okynniga menniskor. Gud är mild och låter icke frosten komma alla år; men må man odla kålrötter och man kan vara lika viss om att mista hela skörden, som om att fröet blifvit utsådt! Så är förhållandet i staden och på landet, och jag har hört allmogen i hela byar beklaga sin olycka att icke våga odla rotfrukter. Man har ock sagt mig, att man i vissa byar hållit byastämmor särskildt för att diskutera, huruvida ej medel finnes att hindra totala förstörandet af kålrotsodlingar; man har sagt mig att man på dylika byastämmor till och med funnit sig föranlåten framställa förslager till så kraftigt genomgripande åtgärder, som: att hvarje byns inneväpnare skulle vara pliktig odla kålrötter och sedan hålla vakt om sitt kalland, allt ifrån det rötterna blifvit ätbara intill dess de inskördats, för att kunna till straff befordera och statuera exempel. Ingenting har emellertid ledt till målet; då hösten kommer med mörka aftnar och nätter, plundras kålrotsodlingarne skoningslöst, — och odlaren får till lön för sin möda endast harmen att se sitt fält beströdt med blasten af hans plundrade skörd, samt de rötter, som ännu icke befunnits tillräckligt stora att reta plundrarnes appetit, sedan de först uppryckts och besigtigats, och får man sedan rätt på gerningsmannen, är han ofta en person som mån hvarken vill eller törs straffa. Man torde kanske vara benägen att tro denna skildring vara öfverdrifven, men, thy värr, är den det icke i något afseende, ty det är ett verkligt factum att stöld och åverkansmani äro enda och egentliga orsakerna till att kålrotsodling kommit alldeles ur bruk hos allmogen; och allt efter hela norrbottniska kustlandet från Piteå till Haparanda spörjes i detta afseende samma klagan. Men ju mera denna odling kommit ur bruk och ju sällsyntare den förekommer, desto säkrare och med desto större våldsamt kastar sig åverkansbegä-

ret öfver densamma, der den förekommer. Norrbottningen — för öfrigt laglydig och allra minst tjufaktig — eger icke tillstymmelse till begrepp om att det kan kallas stöld att taga hvad som växer på marken i trädgården eller i skogen; — åtminstone hvad som kan rått förtäras anser han för gemensam egendom, och kålrötter samt morötter synas vara hans älsklingsfrukter. Också har jag funnit de i nordens odlade rotfrukterna mera söta och aromatiska än dem man söderifrån hitköper, ett förhållande som är af den norrbottniska husmodren allmänt både känt och erkänt. I sanning som en tölp skulle den bondkavaljer anses, som icke, under dessa frukters mognadstid, kunde bjuda sin flamma och hennes väninnor på dylika stulna läckerheter, så vidd de någonstädes i närheten odlas. Och som lördagsaftnarna äro nordbons bestämda kurtistider, så plundras isynnerhet under sådane aftnar och nätter fält och »kryddgårdar» af ynglingar och pojkar. Jag hade för sistlidet års sommar arrenderat en trädgård, belägen straxt invid, men utanför staden; jag hade der 4 sängar besädda med hvar sin sort morötter af följande sorter: Douviker karotter, violetta karotter, engelska korta hvita genomskinliga morötter, Surry morötter; 5 andra sängar hade jag beplantade med rödgrättoppiga jätte-kålrötter, gula kålrötter samt kålrötter af här på orten uppdragna frön; trädgården var icke dikad, hvilket den mer än väl behöfde, våren kom sent, så att morötterna icke kunde sås förr än den 15:de Juni, derefter kom torka och blåst, så att de kommo sent upp; allt detta gjorde att växtligheten under första delen af sommaren var mycket klen, men inemot hösten repade den sig dugtigt, och särdeles glädde jag mig åt mina morötter, som fram emot skördetiden alla sågo förträffliga ut och buro löften om en vacker skörd — desto mera glädjande för mig som jag odlade för försöket och icke för vinningen, samt dessutom nu med det särskildta målet för ögonen att på expositionen i Paris framställa ett ringa bidrag till kännedomen om norrbottniska förhållanden. — Men en morgon hemkommo min hustru och piga från trädgården, medförande massor af morotsblast och uppryckta morötter, samt den bittra underrättelsen att alla mina morötter voro bortröfvade och förstörda*). Med känslor dem odlaren kan lättare föreställa sig, än jag dem kan beskrifva, ilade jag till trädgården och möttes der af en hjert-

*) Medveten om faran hade jag dock dels vakt och dels vakade jag sjelf der om aftnarne tills fram på nätterna.

skärande förödelse; allt var raseradt; många rötter som ej syntes åverkarne nog stora voro uppryckta och kringkastade, de bästa voro bortförda och blott några få stodo kvar. Med kålrötterna gick det snart derefter på samma sätt. Den ogynnsamma väderleken och frost förstörde krypbönorna, hufvudkålen hade ingen framgång; med ett ord, förhållandena under sistlidna sommaren voro i alla afseenden ogynnsamma och dock hade jag af trädgården ganska stora fördelar för mitt hushåll i ett fullt tillräckligt förråd af grönsaker för hela vintern och äfven hade jag något litet till försäljning, men hade icke tjufvahand och åverkan varit, så hade jag, utom glädjen af odlingen och försöken, af min trädgårdstappa haft rätt god vinning; ty härskörden var (med undantag af smultron) rik, och jag kunde af bär sälja ganska mycket, utom hvad jag till hushållet deraf behöfde, och bär liksom allt från köksträdgården betalas bra här. Stora hallon betalas med 16, svarta vinbär med 16 och röda vinbär med 8 skilling skålpundet. Ej klimatet och naturen äro de som lägga största hindren i vägen för trädgårdsodling i höga nordens, ty klimatets egenheter kan man studera ut och naturen arbetar efter principer, som ock kunna utgrundas. Gör man så och böjer sig efter de lärdomar dessa och erfarenhet gifva vid handen, kommer man säkert till målet. Men okynnet och dumheten äro principlösa, med dem kommer man aldrig till rätta, och dessa äro såväl hortikulturens som allt framåtskridandes värsta fiender. Thyvärr träffas de icke endast hos allmogen och de obildade, utan äro äfven djupt rotade hos vissa af stadsfolket och dem som besitta rikedomerna samt göra anspråk på att kallas bildade; så fick man i förliden sommar i vårt samhälle se huru en af dessa, som i sin mån arbeta på att föröda nordens skogar och dymedelst bidraga att småningom försämra dess klimat, från en annan på det mest obilliga och pöbelaktigt lumpna sätt orättmätigt röfvade ett parti lackvioler, Dianthus, Dahlier m. fl. växter, hvilka han sedan icke ens hade vett nog att skydda, utan lemnade att fritt stående på kall jord af en norrbottnisk vinter förstöras, samt thyvärr ändock genom den andres öfverdrifna beskedlighet och undseende lemnades onäpst. — Bevisligt är emellertid och bevisadt att kålrotens odling både är möjlig och fördelaktig i Norrbotten och att roten der en gång varit, icke allenast en allmän handelsvara, utan ock ett hufvudsakligt födoämne före potäternas införande och allmänblifvande. (Forts.)

Frågor framställda till allmänt besvarande.

15. Har erfarenheten visat det vara fördelaktigt att genom blötning i vatten eller s. k. stöpning förbereda frön i allmänhet till såning på kalljord och, om så varit förhållandet, hur har resultatet utfallit med afseende på olika sorter och under olika vä-

derleksförhållanden efter sådden samt hur bör sjelfva stöpningen rättast utföras och är det något särskildt att iakttaga vid eller efter sådden af stöpta frön?

Dilettant i trädgårdsskötsel.

I det vi med nöje införa ofvananförda insända fråga, anhålla vi ånyo få fästa resp. trädgårdsodlars uppmärksamhet på föregående frågor,

hvilka ännu vänta på svar och deribland särskildt frågan 14, hvilken förekommer å sidan 25 (i nr 3) af denna årgång.

Minneslista för trädgårdsodlare i juli 1868.

Köksväxtodlingen. I början af månaden säs rättikor för vinterbehof. Den svarta, runda s. k. vinterrättikan har förefallit oss vara den bästa sorten för vinterbehof. Blåkål, kålrötter och kålrabbi kunna ännu i början af månaden utplanteras. Föröfrigt är ogrässets bortrensning, jordens luckring och uppkupning intill växterna, samt gallring der på kalljord sådda växter uppkommit för tätt, de hufvudsakligast förekommande arbeten under denna månad inom afdelningen för köksväxtodlingen. Sparrissängarne bör man nu någon regnig eller mulen dag gifva en dugtig gödselvattning och så snart stänglarne uppskjutit så mycket, att det kan befaras att de af blåsten skola afbräckas, uppbindas de vid stadiga käppar.

Frukträdgården. Från körsbärsträden söker man, så snart frukterna börja mogna, genom uppstoppade kattor, döda foglar m. m. d. afhålla gråsparfvar, snöskator o. d., som vanligen infinna sig i massa för att uppäta frukten. På smultronplantorna afskåras eller afklippas alla refvor som framkomma och på sådana plantor som utplanterades i maj eller början af juni afnypas

denna sommar äfven alla blomstänglar som framkomma. På hallonbuskarne afhuggas alla öfverflödiga rotskott som uppväxa och endast så många sådana lemnas kvar, som ha tillräckligt utrymme. Frukträd som äro angripna af bladlöss får man söka befria från denna ohyra genom att bespruta dem med såpvatten, klorkalklösning e. d. Små unga träd eller enskildta skott, som äro fullsatta med dylik ohyra, befrias derifrån säkrast genom att öfverstrykas öfver både blad och allt med tjockt lervatten. Yngre skott som låta böja sig kunna helt och hållet neddoppas i lervattnet. Detta arbete verkställes vid klart, torrt väder. Genom att skotten sålunda bli öfverdragne af ett lerlager, hvilket snart hårdnar till, kväives den å desamma befintliga ohyrans. Efter en eller par dagars förlopp afsköljes den mesta leran genom öfversprutning af vatten, så att bladens förrättningar icke hämmas af densamma. Resten dels afsköljes genom regn, dels affaller genom inverkan af solsken och bläst. Nyplanterade frukträd och bärbuskar gifvas under stark torka 1 å 2 grundliga vattningar i hvarje vecka.

Minneslista för blomsterodlare i juli 1868.

Det tempererade huset, hvaruti man vid denna tid kan ha en stor mängd blommande växter jemte en del af de mera hårdiga tropiska, såsom flera sorter palmer, dracæner, ormbunkar m. fl., försöker man hålla så svalt och luftigt som möjligt. Efterhand som pelargonerna sluta sin blomning, utflyttas de i det fria, på en solrik plats, så att deras skott må kunna mogna och blifva tjenliga till sticklingar, hvilka i början af nästa månad skola afskåras. Bloddroppar (*Fuchsia*) och andra i huset befintliga blommande växter erhålla fortfarande svaga gödselvattningar. *Amaryllis*, hvars blad börja gulna, behöfver man nu ej mera vattna. De exemplar *Azalea* och *Rhododendron*, hvilka man önskar skola blomma tidigt på vintern, flyttas mot slutet af månaden under glas, luftas och vattnas rikligen samt beskuggas mot middagssolen. *Camellierna* få nu ej mera vatten än de natt och jemt behöfva, hvarigenom de hindras att börja växa ånyo, hvilket vore menligt för deras rika blomstring. Vinteraster (*Chrysanthemum*) omplanteras i större krukor, toppas mot medio af månaden för sista gången och vattnas med gödselvattnen 2 å 3 gånger i veckan. Törnrosor, som varit odlade i boningsrum, hafva nu troligtvis blommat ut och kunna förflyttas till det fria; de unga skotten kunna begagnas som sticklingar och planteras flera tillsammans i små krukor, samt ställas i en drifbänk med svag bottenvärme. De

utestående orangeriväxterna behandlas så som nämndes i förra månadens minneslista. I varmhuset hålles samma temperatur som under förra månaden. Frisk luft insläppes om nätterna och växterna besprutas 2 å 3 gånger dagligen, allt efter väderlekens beskaffenhet. Starkt växande exemplar omplanteras med oskadade rotklimpar i större kärl. Skugga beredes mot solen och ohyrans aflägsnas innan den tagit för mycket öfverhand. Det är nu passande tid att göra sticklingar dels af orangeriväxter, dels af sådana blomsterväxter, hvilka om sommaren användas till plantering på grupper. Sticklingarne planteras dels ensamma, i små (två tums) krukor, dels flera tillsammans i något större krukor, eller i s. k. sticklingfat. Krukorna eller faten fyllas till nära hälften med sönderstötta tegel-skärfvor, derpå kommer finsållad löf- eller ljungjord och till sist ett $\frac{3}{4}$ tum tjockt lager rentvättad och ej allt för fin sand, uti hvilken sticklingarne sättas. Efter planteringen vattnas faten och ställas på en plats, hvarest de få en svag men jemn bottenvärme, fuktig, dragfri luft och skydd mot solen. Sådana växtsorter som ogera slå rötter öfvertäckas med glasklockor eller vanliga drieksglas, men de som lätt rota sig, såsom pelargonier, fuchsier och myrten, behöfva ej öfvertäckas. Vilda törnrösstammar, antingen de äro inplanterade i krukor eller stå på fritt land, kunna nu okuleras; svagt växande sorter,

såsom therosor, bourbonica Hermosa och alla månadsrosor, växa bäst om de förädlas på stammar af den s. k. manettirosen.

En stor del af de i förra månaden på grupper utplanterade växterna hafva nu vuxit så mycket, att de behöfva uppbindas. Härvid bör man ej gå alltför vårdslöst tillväga, utan göra det så nätt och smakfullt som möjligt, men likväl så starkt att ej första starka vind lössliter och förderfvar plantorna. Mindre växter, såsom nejlikor, uppbindas helst vid naturliga käppar, skurna af de i parken växande träden och buskarna, t. ex. af poppel, pil, hassel, snöbärsbusken, *Spiraea*, *Cornus* m. fl. Georginer, stockrosor, stora bladväxter, högstammiga fuchsier m. fl. uppbindas vid starka och icke grönmålade störrar, hvilka nedslås fast och säkert. På georginerna bör ej tålas mer än ett skott från roten, alla de öfriga bortskäras. Verbener, gazanier, petunier, *Phlox Drummondii* etc., jemte en stor del infattningsväxter, fästas vid jorden med små träkrokar, hvarvid grenarne fördelas så att inga tom-

rum uppkomma på gruppen. De bästa neglig-sorterna kunna nu förökas genom afläggning, och begagnar man härtill de grenar som sakna blomstänglar. Jorden i blomstergrupper och rabatter bör hållas fri från ogräs, lucker och fuktig. Gräsplanerna afslås åtminstone hvar 14:de dag och befrias från alla bredbladiga ogräs. Ett af de vanligast förekommande ogräsen är maskroten (*Leontodon*), men den är lätt utrotad, om man tidigt på våren, innan den hunnit sätta mogna frön, med ett smalt jern afskär bladkronan, så att ett eller par tum af roten medföljer. Vida besvärligare än denna är den s. k. käringkålen (*Aegopodium podagraria*) och klockblommor (*Campanula ranunculoides*), hvilka ej kunna utrotas på annat sätt, än att man vid planens omgräfnings bortplockar så många af dess hvita rötter, som man kan komma öfver. Tuffviga grässlåg, såsom luddätel (*Holcus*) och hundexing (*Dactylis*), böra äfven utrotas så snart man märker dem.

G. L.—n.

Diverse notiser och meddelanden.

Trädgårdsalstersutställningen i Stockholm d. 4—9 augusti. Vi anse oss böra erinra om att de trädgårdsprodukter som äro afsedda att insändas till den med tolfte allmänna svenska landbruksmötet förenade utställning af trädgårdsalster, böra efter föregången vederbörlig anmälan insändas till nämnde mötes Bestyrrelse före den 28 juli. Blommande krukväxter och andra dekorativa plantor i krukor mottagas dock ända till dagen före mötets öppnande. Likaledes anse vi oss böra fästa såväl utställarnes som prisdomarnes särskilda uppmärksamhet på föreskriften i programmet, att *alla* föremål, som äro afsedda att täfla om pris, böra vara åtföljda af intyg af *tvänne ojäfvige* personer att de äro inom landet *) uppdragne. Denna föreskrift är ganska välbetänkt, hvadan den ock bör noga följas, enär meningen icke kan vara att använda svenska statens medel till priser för att uppmuntra utländsk trädgårdsodling eller såsom premier åt importörer. Som det synes af ordalagen i nämnde föreskrift, kunna införskrifna trädgårdsalster emellertid väl få utställas, ehuru de icke få täfla om pris.

Är det möjligt att genom vattning fullkomligt ersätta regn? Med anledning af den, då detta nedskrifves, rådande ihärdiga torkan, har en brefskrifvare till oss framställt den frågan, huruvida det icke skulle vara möjligt att i smått, genom vattning fullkomligt kunna ersätta regn, och såsom svar på denna fråga få vi uttala den åsigt, att vi anse detta vara omöjligt, såvidt frågan gäller allt som är föremål för odling. Man måtte ock använda sådana apparater till vattningen, att vattnet faller öfver växterna såsom ett fint duggregn, det skall — så tro åtminstone vi — ändå aldrig bekomma dem så väl som verkligt regn, ty dels kan man ändå icke dervid framkalla den uppfriskande, fuktiga luft med mulen himmel, som åtföljer ett grundligare na-

*) Det synes således icke vara nödvändigt att de äro odlade af utställarens själf, blott de äro uppdragne inom landet

turligt regn, dels innehåller regnvattnet för växterna välgörande ämnen, som annat vatten saknar. Man ser ock, att de trädgårdsalster, som under stark torka befordras till utveckling genom vattning, aldrig ernå den fullkomliga utbildning, som de hvilka utvecklats under lagom tillgång på regn.

Blomkålsfrö. I en, från en här i Sverige nyligen etablerad handelsträdgård, utgifven priskurant, finnes priset på erfurter-dvärg-blomkål noteradt till 5 rdr rmt pr ort, hvilket följaktligen gör 500 rdr rmt (säger femhundra riksdaler riksmünt) pr skålpund. Detta har kommit oss att tänka på, att en trädgårdsodlare med anspråklösa behof skulle kunna lefva rätt anständigt, om han årligen producerade blott några få, t. ex. 4 eller 5 skålpund, sådant frö, till och med om han skulle sälja det till 20°/₁₀₀ lägre än ofvananfödda pris. Då vi känna trädgårdsodlare i Stockholm, som med framgång odla blomkålsfrö af den här ofvan nämnda sorten till eget behof och till och med stundom dela med sig deraf till sina vänner, och detta frö visat sig vara af bättre qualité än det som erhålles från Erfurt, så synes deraf att det icke är omöjligt odla sådant frö äfven hos oss. Säkraste sättet att dervid gå tillväga, är att så fröet i september, sedan sätta plantorna en och en i små krukor, öfvervintra dem nära glaset i ett helt svalt växthus och i februari eller mars utplantera dem på bänk, der de få kvarstå för att gifva frö; men äfven plantor, uppdragna på drifbänk, som läggas i slutet af januari eller början af februari, och sedan utplanterade på en annan senare anlagd bänk, lära gifva moget frö.

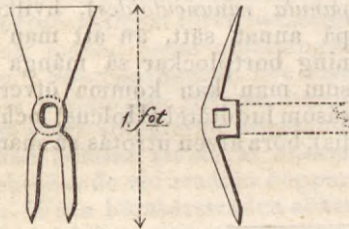
Något om förvaring af afskurna blommor. Som blommor aftagna vid botaniska excursioner och inlagda i s. k. portör, hålla sig länge friska, gaf detta mig anledning tänka på om icke samma metod kunde användas till förvaring af blommor till buketter, bukettrönt och buketter. Jag beställde därför zinklä-

dor försedda med tätt tillslutande lock och på ett underlag af ren, fuktig mossa har jag i sådana lådor i närmare fjorton dagars tid bibehållit blommorna friska. Lådan bör dock stå på en sval plats om vintern, t. ex. på jordgolvet i växthusets kallrum, och om sommaren inbäddad i sågspån på en skuggig plats. Blomsterhandlare, hvilka jemte det de önska kunna så länge som möjligt förvara blommorna friska, tillika vilja förevisa dem, skulle kunna använda trälådor, invändigt klädda med zink och hvilkas lock voro försedda med glastrutor. Walla och Ökna d. 9 april 1868.

C. F. Carlsson.

Praktisk Trädgårdshacka. Vidfogade afbildning gör en beskrifning öfver den ifrågavarande trädgårdshackan öfverflödigt. Hackor af denna form har jag funnit särdeles praktiska, hvadan jag anser att de böra bli allmänt kända och begagnade. Dyliga hackor äro allmänna i f. d. hertigdömet Nassau, der de användas både på åkerfälten, i trädgårdar och trädskolor. Afbildningen föreställer en hacka af medelstorlek.

Praktisk Trädgårdshacka.

H—dt.

Tillkännagifvande.

För att i sin ringa mån söka medverka till trädgårdsodlingens allmännare spridande inom vårt fädernesland, har utgifvaren af Tidning för trädgårdsodlare beslutat göra början med att, för framkallande af swärre goda afhandlingar, afsedda för den större trädgårdsälskande allmänheten, utfästa priser för författandet af uppsatser i vissa af trädgårdsodlingens mera allmänt nyttiga ämnen, och är afsigten, att om trädgårdstidningen fortfarande får åtnjuta den ökade uppmuntran, som den rönt under de senast förflutna åren, årligen utsätta ett eller flera täflingsämnen med derför bestämda pris.

För denna gång utsätts följande täflingsämnen:

a. Huru skall trädgårdsodlingen rättast bedrivas och hvilka växter skola odlas så att trädgårdsodling blir vinstgivande under olika ortförhållanden, äfven i trakter der vanliga trädgårdsprodukter icke kunna afsättas i närheten, nämligen der det är så långt till afsättningsorten, att odling till afsalu af de vanliga trädgårdsprodukterna icke kan bära sig? — Skulle härvid äfven kunna göras några kortare antydningar om hvilka trädgårdsalster möjligen kunna med fördel produceras till export på utlandet, yore det önskligt.

b. Hvilka matväxter odlas i orten (der den bor som vill besvara frågan), hvilka varieteter deraf, huru lång tid fordra de för ernående af full utbildning eller mognad och hur hög är afkastningen af de olika växterna på en viss areal?

För afhandlingar i dessa båda ämnen utfästas två priser, ett å tio dukater och ett å fem dukater.

Skrifterna granskas af en komité, hvilken blifvit utan något slags inskränkning tilldelad full beslutande rätt i afseende på prisbestämningen, och är den således oförhindrad att anslå båda priserna till afhandlingar i blott det ena eller ett till hvarje af båda af ovanstående ämnen. Komitén utgöres af herrar professorn och riddaren N. J. Andersson (adress Stockholm & Vetenskapsakademien), direktören och riddaren N. J. Ericsson (adress Stockholm & Haga) och läraren vid Svenska trädgårdsofdlingens elevskola A. Pihl (adress Stockholm & Rosendal), och insändas täflingskrifterna till någon af dessa herrar inom den 1 Oktober innevarande år, försedda, i händelse författarne icke vilja utsätta sina namn, med motto, signatur eller åtföljda af förseglad namnsedel.

De prisbelönda afhandlingarne betraktas, sedan priserna blifvit öfersända till författarne, såsom utgifvarens tillhörighet och äro ämnade att offentliggöras i Tidning för trädgårdsodlare.

Stockholm & Experimentalfältet i mars 1868.

OBS. Till följe af derom till utgifvaren gjord framställning, utsträcker tiden för inlemnande af ofvannämnde prisskrifter ända till den 1:sta december innevarande år, hvarmed afses att de som kunna vara sinnade att deltaga i täflingen må få tillfälle, att under hösten göra ytterligare iakttagelser, rörande sådant som står i samband med de framställda frågorna, och derjemte att de till skrifternas författande kunna få använda en för trädgårdsodlaren jemförelsevis mindre bråd tid.

Experimentalfältet i juni 1868.

Utgifvaren.

Öppen korrespondens.

C. J. v. P., W. & F. Ölands kungsäpple (Skarlakans-parmén) beskrivet i Dr Eneroths Pomona sid. 116, trives väl vid Stockholm. Redan för omkring 20 år sedan spreds sorten från trädskolorna å Landbruksakademiens Experimentalfält, så att den ingalunda bör vara sällsynt i Mälartraktens trädgårdar, och vi ha några gånger sett den förekomma under namn af röda dufäpplen. På Årsta holmar vid Stockholm finnes ett träd af inemot medelstorlek och frukten har der, äfven under de senaste ogynnsamma åren, blifvit utmärkt väl utbildad. Såsom unga exemplar i trädskola visar sig sorten som en bland de härdigaste. I afseende å Stenkyrkeäpplet ega vi ännu ingen annan erfarenhet, än att unga träd i trädskolorna å Experimentalfältet under de senaste åren stundom toppfrusit, men dessa år hafva ock varit ogynnsammare än vanligt.

Annons.

Undertecknads Fröhandel är numera i huset *N 1 Stora Nygatan*, 1 trappa upp, midt emot Elektriska Telegrafstationen.

Kataloger erhållas gratis. E. Wilh. Tjäder.

Innehåll.

Om nyholländska akasier. — Växtodlingen i Norrhottn. (Slut.) — Trädgårdsodlingen i den höga norden. — Frågor framställda till allmänt besvarande. — Minneslista för trädgårdsodlare i juli 1868. — Minneslista för blomsterodlare i juli 1868. — Diverse notiser och meddelanden. — Tillkännagifvande.

STOCKHOLM, SIGFRID FLODINS BOKTRÄCKERI, 1868.